

FJÄRDE MÖTET GAV FEM FRIANDEN

Vid granskningsnämndens fjärde möte för året behandlades sex SVT-ärenden varav fem friades. Två ärenden – ett inslag i SVT Nyheter Norrbotten och dokumentärfilmen *Monalisa story* – prövades både mot bestämmelsen om respekt för privatlivet och saklighet och båda friades. Inslaget i SVT Nyheter Norrbotten prövades, och friades, också gällande opartiskhet. En sportsändning - golftävlingen Nordea Masters - fälldes för otillbörligt gynnande och en annan - motor STCC/Rally X Nordic - friades. Ett inslag i Rapport om spelet Pokémon Go ansågs inte heller bryta mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande. Avslutningsvis friades också en debatt i Aktuellt om asylagar.

MONALISA STORYS ALLMÄNINTRESSE VÄGDE STARKAST – FRIADES

FRIAT: *Monalisa story*, SVT2, 2016-09-15, dokumentärfilm om en före detta drogmisbrukares liv; fråga om saklighet och respekt för privatlivet. Dnr. 16/02447.

Filmen som handlade om huvudpersonen, Monalisas, kamp att sa sig ur sitt drogmisbruk. Hon hade satts på barnhem som bebis för att senare placeras i ett fosterhem som hon växte upp i. Filmaren hade följt Monalisa i 8 år. Filmen anmäldes av hennes biologiska moder som ansåg att publiceringen innebar ett intrång i hennes privatliv och att sakuppgifter som framfördes var felaktiga.

I filmen förekom den biologiska modern kort endast med förvrängd röst vid ett telefonsamtal. Modern och huvudpersonen hade inte samma efternamn och bor inte i samma stad. Huvudpersonen sade bl. a. i filmen: *"Jag föddes ju påtänd. Jag var abstinent på amfetamin för min mamma knarkade hela tiden jag låg i magen. Så första månaderna fick jag ligga kvar på neonatalavdelningen och få amfetamin i en kuvös för att överleva över huvud taget. Det jag skulle säga till min biologiska mamma är nog: Varför?"*

Lite längre fram i filmen: *"Jag föddes som jag skulle i nionde månaden. Jag vägde bara 1 173 gram så jag var jätteliten. Alla som har tagit amfetamin vet om att tar man en riktigt bra panna så blir man lite rödflammig i huden och jag föddes bokstavligen rödflammig. Jag var rödflammig över hela huden. Och så hamnade jag på [...] barnhem. Efter att ha läst journalerna därifrån så har jag kunnat förstå nu varför jag har så svårt för att gråta, eftersom redan då så började jag gråta utan att skrika. Det bara kom någon liten tår i ögat som bara rann men jag skrek aldrig för jag förväntade mig aldrig att någon skulle komma och hämta mig. Men så började mina fosterföräldrar, mina föräldrar som jag kallar dem, [namn på Monalisas fostermamma] och [namn på Monalisas fosterpappa], de började åka till barnhemmet...".* Hon berättade också om hur hon hade funderingar över om hennes eget missbruk kunde hänga ihop med hennes biologi och att hennes biologiska föräldrar var missbrukare.

I sitt yttrande framhöll SVT bland annat att syftet att visa filmen var att öka förståelsen för den verklighet som människor i missbruk och hemlöshet lever i genom att visa filmen. Enligt SVT måste det finnas en möjlighet för en externt medverkande att kunna berätta sin historia utan att det strikta kravet på saklighet tillämpas. Sakligheten i berättelsen hade dock kontrollerats så långt som möjligt.

I sitt beslut noterade Granskningsnämnden att SVT framfört att anmälarens röst, som hördes i ett mobiltelefonsamtal, var förvrängd. Anmälaren menade dock att hon har identifierats genom mobiltelefonsamtalet i kombination med sitt släktskap med Monalisa samt de uppgifter som lämnades om henne. Nämnden skriver att de saknar anledning att ifrågasätta riktigheten i detta och framhåller

att det i programmet lämnades uppgifter som utgjorde personliga skildringar som var utlämnande. Bland annat att Monalisas biologiska mamma missbrukat när hon var gravid med Monalisa samt att Monalisa medicinerades för abstinensbesvär som nyfödd.

Nämnden anser att dessa uppgifter utgjorde ett intrång i anmälarens privatliv men att intrånget var motiverat med hänsyn till allmänintresset att förmedla berättelser om och konkretisera den problematik som programmet behandlade. Nämnden anser därför att programmet inte strider mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

Nämnden påpekar också att programmet byggde på den tillfälligt medverkande Monalisas egen berättelse om sitt liv utifrån hennes minnen samt uppgifter hon fått från andra. Det förhållandet att hon inom ramen för sin personliga berättelse förde fram olika påståenden, medför enligt nämndens bedömning inte att SVT har åsidosatt kravet på saklighet. Nämnden anser mot denna bakgrund att programmet inte strider mot detta krav. Nämnden kunde inte heller finna att det anmälaren i övrigt anfört medför att programmet strider mot de bestämmelser som gäller för sändningarna och friar filmen på alla grunder.

LOGGOR I GRAFIK VAR OTILLBÖRLIGT GYNNANDE

FÄLLT: *Nordea Masters*, 2016-06-02, SVT1, kl. 11.00-13.00, en golfturnering; fråga om elektroniska företagsskyltar och otillbörligt gynnande. Dnr. 16/01857.

Nordea Masters var en direktsänd deltävling i den europeiska proffstouren i golf. Sändningen innehöll flera olika elektroniska skyltar med information om bland annat väderförhållanden, golfspelarnas namn och spelarnas resultat. I skyltarna visades samtidigt logotypen för tävlingen Nordea Masters.

Under sändningen visades även vid tre tillfällen en elektronisk resultatskylt. I det högra hörnet av den elektroniska skylten visades Nordea Masters logotyp. Texten Bro Hof Slott GC, Stockholm, Sweden och www.europeantour.com visades nederst i bild.

I samband med en animation visades en elektronisk skylt med företaget Emirates logotyp. I samband med en annan animation visades en elektronisk skylt med företaget Rolex logotyp. I samband med att en elektronisk skylt visade rankingen för spelare i Ryder Cup visades också en elektronisk skylt med Rolex logotyp.

Anmälaren anser att golfturneringen utgjorde ett otillbörligt gynnande av banken Nordea. Anmälaren anser därtill att reklam kontinuerligt visades på elektroniska resultatskyltar under sändningen.

SVT skrev i sitt yttrande att golftävlingen Nordea Masters sändes av SVT men producerades av Europatourens produktionsbolag. SVT styrde inte över tävlingsproduktionen.

Inför 2016 års sändning från Nordea Masters bad SVT:s projektledare också att få se all grafik på förhand för att säkerställa att grafiken var producerad för att fungera inom ramen för radio- och tv-lagen. Samtliga sex skyltar som SVT fick se på förhand var anpassade för att fungera för sändning i Sverige. När tävlingen startade första dagen kunde dock SVT se att produktionsbolaget lagt till ytterligare grafik i sändningen, grafik som SVT inte fått se på förhand. Det handlade om grafiken där Rolex respektive Emirates logotyp exponerades.

SVT betonade att exponeringen skedde i begränsad omfattning i den aktuella tvåtimmars-sändningen. Logotyperna var små och inte i fokus. SVT fick inte någon ersättning för att skyltarna visades. Sett ur

frågeställningen om otillbörligt gynnande är det också av stor vikt att påpeka att de grafiska skyltarna, där logotyperna fanns med, hade ett betydande informations- och underhållningsintresse.

När det gäller exponeringen av skylten Nordea Masters i samband med olika typer av resultatskyltar så är förklaringen att Nordea är titelsponsor av tävlingen och Nordea Masters är alltså namnet på tävlingen. Logotypen som exponerades är tävlingens särskilda logotyp, det vill säga inte banken Nordeas logotyp. SVT anser att den och övriga exponeringar av bl.a. webbadresser uppvägs av ett informations- och underhållningsintresse.

Sammanfattningsvis medger SVT att exponeringen av Rolex och Emirates var beklaglig. Samtidigt hade SVT vidtagit flera åtgärder för att, så långt det var möjligt, säkerställa att grafiken låg inom ramen för de regler som gäller.

När det gäller aktuella bestämmelser så får elektroniska företagsskyltar endast förekomma i sport- och tävlingsprogram i tv-sändningar och beställ-tv. Skyltarna får visa namnet på eller logotypen för det eller de företag som tillhandahållit utrustning eller tjänster som varit nödvändiga för att producera information om resultat, matchställning eller dylikt. Skyltarna förekommer inte naturligt, utan infogas i bilden av produktionsföretaget i samband med sändningen.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att enligt den information som SVT erhållit från European Tour Productions, som producerar den internationella tv-signalen, innebar sponsorskapet att företagen (Rolex och Emirates) finansierade de tekniska lösningar som möjliggjorde grafiken. SVT har dock inte gjort gällande att Rolex och Emirates i enlighet med 8 kap. 12 § radio- och tv-lagen ska ha tillhandahållit nödvändig utrustning eller tjänster som är nödvändiga för att producera information om resultat, matchställning eller dylikt. Gransknings-nämnden bedömer därför att det, vad gäller de ovan nämnda skyltarna, inte är fråga om sådana elektroniska företagsskyltar som avses i 8 kap. 12 § radio- och tv-lagen.

Granskningsnämnden anser därför att förekomsten av logotyperna i de aktuella skyltarna ska bedömas utifrån bestämmelsen om otillbörligt gynnande. Enligt nämnden innebar förekomsten av företagslogotyperna i de ovan nämnda skyltarna ett gynnande av de aktuella företagen. Förekomsten av logotyperna får enligt nämndens mening anses vara sälj-främjande och kan inte, oavsett det som framgår av SVT:s yttrande, anses vara motiverad av något informations- eller underhållningsintresse. Sändningen strider därför i detta avseende mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande. Vad anmälaren har anfört i övrigt vad avser varumärkesexponering medför inte att sändningen strider mot bestämmelsen om otillbörligt kommersiellt gynnande. Nämnden anser att överträdelsen motiverar en avgift om 50 000 kronor.

GRANSKNING AV FÖRETAGARNA NORRBOTTEN FRIAD PÅ ALLA PUNKTER

FRIAT: SVT Nyheter Norrbotten, SVT1 och SVT2, 2016-04-15, kl. 7.10, 7.40, 8.10, 8.40, 9.10, 18.30 och 21.25, inslag om en justering av ett protokoll; fråga om opartiskhet, saklighet och respekt för privatlivet. Dnr. 16/01322.

Inslagen som var en del av en längre serie om hur Företagarna Norrbotten handskats med sin ekonomi, handlade om att ett påskrivet protokoll från Företagarna Norrbottens årsmöte hade justerats så att styrelsens och styrelseordförandens arvode kunde höjas. Detta i strid med årsmötets beslut enligt vissa. Styrelseordföranden intervjuades och sade att det enbart handlat om att hon sett till att justera en felskrivning. I inslaget intervjuades även den före detta regionchefen som inte velat medverka till höjningen av arvoden eftersom hon uppfattat att mötet beslutat att inte höja arvoden. Hon bedömde att reglerna för hur protokoll ska hanteras inte hade följts. Landshövdingen sade att han

ansåg att det skulle kallas till nytt möte om protokollet skulle ändras och även han ifrågasatte om det hela hade gått rätt till. Under morgonen förtydligades bl. a. att styrelseordföranden också hade varit justerare av protokoll när ändringen gjordes, efter att hon kontaktat redaktionen.

Inslagen anmäldes av styrelseordföranden som bl. a. ansåg att det som hänt skildrats på ett felaktigt sätt och att det framstätt som hon ändrat i protokollet för egen vinning.

SVT anförde bl. a. i sitt yttrande att organisationen granskades med anledning av tveksamheterna kring hur de handskats med sin ekonomi och att de till stor del finansierades med offentliga medel. Styrelseordföranden var återkommande den som svarade på frågor och det var självklart att hon skulle svara på frågorna i detta fall speciellt som hon också var ifrågasatt. Redaktionen bedömde vidare att styrelseordföranden var en makthavare och en offentlig person i länet och hon figurerade i inslagen i denna egenskap.

I sitt beslut konstaterar Granskningsnämnden att det i påannonseringen till inslagen bland annat uppgavs att styrelseordföranden hade handlat *"helt i strid med årsmötets beslut"*. Nämnden anser utifrån vad som framkommit i inslagen och övriga uppgifter i ärendet, att innebörden av årsmötets beslut i fråga om arvodenas storlek inte är helt klarlagd. Påannonseringen kunde därför i detta avseende framstå som kategorisk, men var inte så missvisande eller värderande i sammanhanget att den strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

När det gäller frågan om ändring av protokollet konstaterar nämnden att det råder olika uppfattningar om så skett eller inte, där anmälaren har en uppfattning och den som var sekreterare vid årsmötet en annan. Nämnden saknar möjlighet att ta ställning till sakligheten i denna fråga när ord på detta sätt står mot ord, och kan därför inte komma till slutsatsen att inslagen i detta avseende strider mot kravet på saklighet.

Mot bakgrund av att anmälaren gavs utrymme i inslagen att ge sin bild av vad som hade bestämts vid årsmötet, och att det enligt hennes uppfattning förekommit ett skrivfel i protokollet som hon som justerare kunde låta ändra, anser nämnden att inslagen inte heller strider mot kravet på opartiskhet.

I den mån det har uppkommit ett intrång i anmälarens integritet, konstaterar nämnden att uppgifterna hade koppling till hennes yrkesroll och friar inslagen även när det gäller bestämmelsen om respekt för enskilds privatliv.

INSLAG OM POKÉMON GO VAR INTE OTILLBÖRLIGT GYNNANDE

FRIAT: Rapport, 2016-07-21, SVT1, kl. 19.30, inslag om ett online spel och en elektronikkedja; fråga om otillbörligt gynnande. Dnr. 16/02041.

Inslaget handlade om hur en elektronikkedja använde sig av ett online spel för mobiltelefoner för att locka kunder till sina butiker. I inslaget intervjuades bland annat en anställd vid elektronikkedjan. Under intervjun syntes logotypen för kedjan på ett textilband runt den anställdes hals och i bakgrunden.

Anmälaren anser att inslaget framstod som ren reklam för elektronikkedjan och som ytterligare ett reklaminslag i mängden för det aktuella online spelet, Pokémon Go.

SVT skrev i sitt yttrande bl.a. följande. Under sommaren år 2016 blev Pokémon Go på kort tid väldigt populärt och omtalat såväl i världen som i Sverige. Det var naturligt för SVT Nyheter – och i det här fallet Rapport – att rapportera om detta fenomen och belysa olika aspekter. SVT gjorde under

sommaren bland annat inslag om hur Pokémon Go fick oönskade konsekvenser för en kvinnojour i Västerås och hur spelet orsakade ett dödsfall i trafiken i Danmark.

Det aktuella inslaget lyfte fram en ekonomisk aspekt där ett elektronikföretag blev ett exempel på hur kommersiella aktörer använder sig av nya trender för att marknadsföra sig och sina produkter. I inslaget beskrevs att elektronikföretaget, genom att köpa tillbehör som lockar till sig Pokémons, lyckades locka kunder till butiken. Att berätta om hur elektronikföretaget arbetade hade ett givet nyhetsvärde då inslaget var ett konkret exempel på hur en kommersiell aktör använde sig av Pokémon Go för marknadsföring, vilket i sin tur hade ett stort informationsvärde för publiken som konsumenter.

Elektronikkedjan nämndes bara vid namn en gång och dess logotyp syntes endast under ett fåtal sekunder och var då heller inte i fokus. Det förekom inga säljfrämjande kommentarer och företaget användes som ett exempel på ett större fenomen där även andra, utländska exempel nämndes. När det gäller rapporteringen om mobilspelet Pokémon Go anser SVT att informationsintresset väl uppvägs av det eventuella gynnande som kan ha uppkommit.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att det gynnande som uppkom i inslaget var motiverat av ett tillräckligt informations- och underhållningsintresse. Inslaget strider därför inte mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen.

FORMULERING I SITT SAMMANHANG INOM RAMEN FÖR KRAVET PÅ OPARTISKHET

FRIAT: *Aktuellt*, SVT2, 2016-08-09, inslag med en debatt om asylagar; fråga om opartiskhet och saktighet. Dnr. 16/02104.

I inslaget debatterade Sverigedemokraternas rättspolitiska talesperson Kent Ekeröth och Liberalernas rättspolitiska talesperson Roger Haddad om bland annat rätten att demonstrera och röra sig fritt i Sverige. Debatten föregicks av ett inslag där demonstranter intervjuades om vad de tyckte om rätten för asylsökande att demonstrera.

Debatten anmäldes av flera personer som bl. a. ansåg att programledaren tog parti för Liberalernas talesperson och vände sig främst mot en formulering om att sverigedemokrater skulle ha varit ute och "slagits med järnrör" i åsyftande till den s.k. Järnrörsskandalen. Anmälarna anförde att detta var en lögn då de inblandade inte "slogs". Anmälarna vände sig också mot en formulering om sverigedemokraters näthat. En annan anmälare menade att Ekeröth enbart syftade på att oidentifierade asylsökande skulle hållas i förvar, enligt hans förslag.

SVT anförde i sitt yttrande att den s.k. Järnrörsskandalen är så pass allmänt känd att de flesta vet vad som hände vid tidpunkten. Det framgick även att programledarens avsikt med jämförelsen mellan järnrörsskandalen och sverigedemokraters agerande på nätet, var att ifrågasätta den grundläggande frågan om en grupp verkligen ska dömas för något som en eller några enskilda eventuellt gjort.

Av inslaget framgick att programledaren ställde frågan om inte Ekeröth drog alla asylsökande över en kam och huruvida oskyldiga ska straffas på det sättet. Ekeröth svarade bland annat att han inte såg detta som en bestraffning och att det skulle vara ett effektivt sätt att se till att asylsökanden inte går under jorden under processen och sedan inte kan utvisas, om det skulle beslutas.

Enligt SVT framgick att Ekeröths hållning i det som diskuterades var att de som söker asyl i Sverige, borde hållas i förvar under ansökningstiden. Att ett av hans argument var att han ansåg att en stor del asylsökande bestod av oidentifierade personer eller personer vars identifikation kunde ifrågasättas.

Ett annat argument var att människor som inte hölls i förvar kunde gå under jorden. Inte i något yttrande från Ekeroths sida framgick att endast oidentifierade personer skulle hållas i förvar enligt hans förslag.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att de anser att programledarens uttalande om att några eller någon sverigedemokrat slagits med järnrör inte var en korrekt beskrivning av den händelse som refererades till. Nämnden anser dock att uttalandet i det aktuella sammanhanget inte blev så missvisande att det medför att inslaget strider mot kravet på saklighet. Nämnden skriver vidare att de inte heller anser att programledarens uttalanden eller förhållningssätt i inslaget gick längre än vad som får accepteras inom ramen för kravet på opartiskhet och friar därmed inslaget.

LOGOTYPER FÖR MOTORSPORTTÄVLINGAR VAR INTE OTILLBÖRLIGT GYNNANDE

FRIAT: Motor: STCC/RallyX Nordic, 2016-09-24, SVT1, sändning från motorsporttävlingar; fråga om otillbörligt gynnande. Dnr. 16/02538.

Ärendet handlade om en fyra timmar lång direktsändning från Ring Knutstorp där sista deltävlingen i STCC, Scandinavian Touring Car Championship, avgjordes. Under tävlingsheaten syntes i nedre högra hörnet en vattenstämpel, dvs en halv genomskinlig skylt, med texten STCC eller RallyX Nordic beroende på vilken typ av tävling som kördes.

En anmälare ansåg att sändningen innebar ett otillbörligt gynnande av företaget Scandinavian Touringcar Corporation AB eftersom företagets varumärken var inkopierade i bilden under hela programtiden.

SVT anförde att STCC i sammanhanget var en sedan 1996 inarbetad förkortning för de svenska banracingsmästerskapen Scandinavian Touring Car Championship och att STCC var det officiella namnet på mästerskapet. Logotyper av den typ som syntes är branschpraxis inom motorsport. Informations- och underhållningsintresset fick anses vara stort, då publiken enkelt kunde avgöra vilken tävling det rörde sig om. Av detta följde att SVT inte ansåg att exponeringen innebar ett otillbörligt gynnande.

Granskningsnämnden ansåg att det gynnande som kunde ha uppkommit genom exponeringen av de två logotyperna för tävlingarna var motiverat av ett tillräckligt informations- och underhållningsintresse. Sändningen stred därför inte mot bestämmelsen om otillbörligt kommersiellt gynnande.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!